

การพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม
ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

The Development of Programs and Participatory Cultural Tourism Activities in Khlong
Nam Sai Subdistrict, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province

พัชรภรณ์ จันทรมาฏ

นภาพร สิงห์นวล

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Patcharaporn Jantarakast

Napaporn Singnual

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

Email: patcharaporn.jan@vru.ac.th

วันที่รับบทความ: 12 มิถุนายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ 10 กรกฎาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 13 กรกฎาคม 2567

Received: June 12, 2024; Revised: July 10, 2024; Accepted: July 13, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และ 2) พัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 คน การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลน้ำใส จำนวน 375 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจและด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 100 มีมุมมองที่สอดคล้องกันในประเด็นโดดเด่นทางวัฒนธรรมของชุมชนตำบลคลองน้ำใส สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ปราสาทเขาน้อยสี่ชมพู ประเพณีแห่ห่อปราสาทผึ้ง งานบุญข้าวประดับดิน และภูมิปัญญาจากกลุ่มทอผ้าบ้านคลองน้ำใส ผ้าขาวม้าทอมือด้วยกี่กระตุก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการเดินทาง เข้าถึง ร้อยละ 85 สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนมองว่ายังมีน้อยมาก และขาดการสัญจรโดยรถสาธารณะ ต้องเดินทางโดยรถส่วนบุคคล สำหรับด้านการบริการที่พัก พบว่าไม่มีให้บริการในพื้นที่ และ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ในระดับมาก รองลงมาเป็น 2) ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น 3) ด้านการอนุรักษ์ พื้นฟู เผยแพร่และการสร้างคุณค่า ตามลำดับ สำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) ด้านการรับหรือแบ่งปันผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็น 2) ด้านการดำเนินการและการ

ปฏิบัติการ 3) ด้านการติดตามและประเมินผล และ 4) ด้านการเสนอความคิด การวางแผนและการตัดสินใจ อยู่ระดับปานกลาง ตามลำดับ

คำสำคัญ : โปรแกรมท่องเที่ยว; กิจกรรมการท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study contexts of the participatory cultural tourism management in Khlong Nam Sai Subdistrict, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province; and 2) to develop a program of the participatory cultural tourism in Khlong Nam Sai Subdistrict, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. The study was mixed-methodology research. In the qualitative study, a group interview was performed with 25 participants. On the other hand, the quantitative study collected data from 375 participants who lived in the area of Khlong Nam Sai Subdistrict. The data were analyzed with descriptive statistics i.e., frequency, percentage, mean and standard deviation

The results showed that 100% of the participants had perspectives in tourist attractions and activities in accordance with the distinctions in Klong Nam Sai Subdistrict's cultures, historical places and traditions i.e., Prasat Khao Noi Si Chomphu, Wax-Castle Festival, Bunkhao Pradapdin Merit-making Ceremony, and local wisdom of the Ban Khlong Nam Sai weaving group i.e. In terms of facilities and transportation to access, 85% of the participants thought that the natural tourist attractions for community tourism was in a small number and there was no public transportation service. The travel to access was by personal car. Regarding accommodation, there was no accommodation service in the community area. It was found that the factors in developing the cultural tourism community consisted of 1) activities and learning process at the high level, followed by 2) management of cultural local wisdom heritage and local resources, 3) preservation, restoration, dissemination, and value creation. Regarding participation in developing cultural tourism activities, it consisted of 1) benefit sharing and receiving at the high level, followed by 2) implementation and operation, 3) follow-up and evaluation, and 4) idea expression, planning and decision-making at the moderate level respectively.

Keywords: Tour Program; Tour Activities; Cultural Tourism

บทนำ

สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยในปี 2566 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องคิดเป็นร้อยละ 25.4 จากปี 2565 ถือว่ามีการเติบโตที่สูงกว่า ร้อยละ 182.2 จากนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรองของรัฐบาล ภายใต้แนวคิด Unseen New Series ที่ขยายศักยภาพเมืองท่องเที่ยวต่างๆ โดยการประเมินศักยภาพตลาดออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเมืองหลักที่ยกระดับศักยภาพ คือ กลุ่มเมืองท่องเที่ยวหลักในแต่ละภูมิภาคที่ปกติมีนักท่องเที่ยวเกินกว่า 4 ล้านคน/ครั้ง/ปี กลุ่มเมืองรองที่มีศักยภาพสูงเพียงพอที่จะดึงดูดให้พักค้างแรม กลุ่มเมืองรองที่อยู่ในช่วงยกระดับพัฒนาศักยภาพมีลักษณะการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ กลุ่มยกระดับพัฒนาการท่องเที่ยวแบบรวมกลุ่มจังหวัด (ธนาคารทหารไทยธนชาต จำกัด (มหาชน), 2566)

โดยจังหวัดสระแก้วจัดเป็นจังหวัดในกลุ่มเมืองรองที่มีศักยภาพสูงเพียงพอที่จะดึงดูดให้พักค้างแรม คือ กลุ่มเมืองท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการสร้างหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดให้มีความหลากหลายและน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเดียวกัน หรือนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคอื่นที่ตัดสินใจเดินทางเพื่อท่องเที่ยวแบบค้างแรมได้ เช่น จังหวัดสมุทรสงคราม และเชียงราย หรือจังหวัดที่ประสบความสำเร็จในการสร้างแลนด์มาร์กสำคัญ เช่น บุรีรัมย์ สระแก้ว เป็นต้น (ธนาคารทหารไทยธนชาต จำกัด (มหาชน), 2566) ก่อนที่เติบโตสูงกว่าร้อยละ 182.20 จากความสำเร็จของนโยบายของรัฐบาลผ่านท่องเที่ยวเมืองรอง และภายใต้แนวคิด Unseen New Series ที่ช่วยขยายศักยภาพเมืองท่องเที่ยวต่างๆ ให้เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อทางเลือกจุดหมายปลายทางที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวในประเทศ ประกอบกับในปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ช่วยการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวใหม่ผ่านกลุ่มผู้มีอิทธิพลสื่อโซเชียลมีเดีย (Influencer) ที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นถึง 254.4 ล้านคนต่อครั้ง

สำหรับตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นอีกหนึ่งตำบลที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นสถานที่ตั้งของปราสาทเขาน้อยสีชมพู อันเป็นโบราณสถานสำคัญของจังหวัดสระแก้ว ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัด สันนิษฐานว่า ปราสาทแห่งนี้ถูกสร้างในพุทธศตวรรษที่ 12 และมีการบูรณะปฏิสังขรณ์ในพุทธศตวรรษที่ 15 และคงความสำคัญจนถึงพุทธศตวรรษที่ 16 เชื่อว่าเป็นศาสนสถานสำคัญในศาสนาฮินดู ตัวปราสาทเป็นโบราณสถาน ประกอบด้วยปราสาทก่อด้วยอิฐ 3 หลังคือ ปราสาททิศเหนือ ปราสาทองค์กลาง และปราสาททิศใต้ แต่คงเหลือเพียงปราสาทองค์กลางเท่านั้นที่ยังคงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ส่วนปราสาททางทิศเหนือ และปราสาททิศใต้ เหลือเพียงฐานเท่านั้น ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2478 ปราสาทเขาน้อยได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติจากกรมศิลปากร และมีการสำรวจขุดพบโบราณวัตถุจำนวนมาก เช่น โบราณวัตถุทำจากโลหะ เครื่องปั้นดินเผา ทับหลังหินทราย 5 ชิ้น พบประติมากรรมรูปนางมโหฬาร ธรรมธรณีสีร์ ซึ่งสูญหายไปแล้ว และค้นพบแผ่นจารึกบ่งบอกถึงอายุการสร้างปราสาทเรียกว่า "จารึกเขาน้อย" พบโบราณวัตถุหลายชิ้นบริเวณบริเวณโบราณสถาน ได้แก่ ทับหลัง ศิลปะเขมรแบบสมโบร์ไพรกุก อายุประมาณ พุทธศตวรรษที่ 12 ศิลาจารึกระบุมหาศักราช 559 ตรงกับ พ.ศ.1180 ซึ่งเป็นจารึกที่ระบุศักราชเก่า

ที่สุดในประเทศ โบราณวัตถุต่างๆที่ได้จากการขุดค้น ปัจจุบันเก็บรักษาและจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติปราจีนบุรี (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสระแก้ว, 2563)

จากการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัยที่ผ่านมาพบว่าชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ภายในตำบลคลองน้ำใสมีความผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทย และชาวไทยเชื้อในชุมชนคลองน้ำใสที่สามารถเชื่อมโยงเอาวิถีชีวิต ชุมชน ความเชื่อประเพณีและศิลปกรรมเข้าไว้ด้วยกัน มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างปราสาทเขาน้อยสีชมพู ที่มีการจัดประเพณีการไหว้เดือน 6 และเดือน 12 ของทุกปี และมีประเพณีขึ้นเขาเป็นการนมัสการเจ้าพ่อทุกปี (กระทรวงวัฒนธรรม, 2556) ประเพณีแห่หอบปราสาทผึ้ง ประเพณีบุญข้าวประดับดิน อาหารพื้นเมือง ได้แก่ เนียนมะเขือ (ซูบมะเขือ) ขนมแนบ (ขนมข้าวโพด) และมีตลาดประชารัฐบ้านคลองน้ำใส ทุกเช้าวันอาทิตย์ ที่จำหน่ายอาหารพื้นถิ่น ของป่า และพืชผลทางการเกษตร (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว, 2564) นอกจากนี้ มีวัดสำคัญภายในชุมชน อย่างวัดเกิดน้ำใสถือเป็นแหล่งกำเนิดของชุมชน และชุมชนตำบลคลองน้ำใสยังได้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว, 2564) ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจและ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว สำหรับการเดินทางมาท่องเที่ยวภายในตำบล สามารถปั่นจักรยาน เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนบุคคล หรือเดินทางจากกรุงเทพมหานคร โดยการนั่งรถไฟ มาลงอำเภอรัญประเทศได้ โดยตำบลคลองน้ำใสมีระยะห่างจากชายแดนไทย-กัมพูชา บริเวณตลาดโรงเกลืออำเภอรัญประเทศ เพียง 11 กิโลเมตร ดังนั้นค่านึงถึงวิถีชีวิตชุมชนไทย ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา เกิดความแปลกแตกต่างไปจากการใช้ชีวิตประจำวัน เกิดการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสระแก้วหรือการนำเสนอในมิติต่างๆ ผ่านอาหารท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ชุมชนตำบลคลองน้ำใส มีแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ภายในชุมชน เป็นฐานกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวสัมผัสประสบการณ์ใหม่ เข้าถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย ผ่านการท่องเที่ยว สามารถนำมาสร้างมูลค่าให้เกิดการท่องเที่ยวและเกิดการกระจายรายได้ในชุมชน อันนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วเป็นกระบวนที่พัฒนาเพื่อเชื่อมโยงความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐบาล หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานมหาวิทยาลัย ผลักดันให้ชุมชนเกิดการท่องเที่ยว สามารถพึ่งพาตนเองได้จากทุนทรัพยากรชุมชน สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนวิถีไทย ผ่านโปรแกรมการท่องเที่ยว มีการสร้างความเข้าใจ การรับรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนภายในชุมชนและคนภายนอกชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการยอมรับและมีการเตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

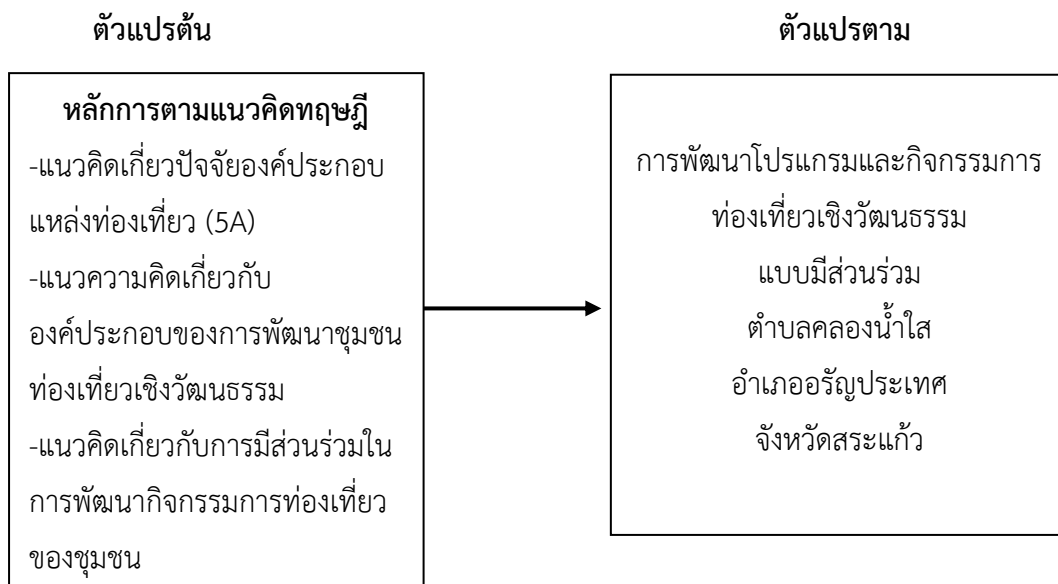

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำบลคลองน้ำใส จำนวน 25 คน ประกอบด้วย 1) บุคลากรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน 2) ผู้ประกอบการธุรกิจท้องถิ่น และ 3) ผู้นำชุมชน เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 10 คน ผู้ประกอบการธุรกิจท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 คน และผู้นำชุมชน 5 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่

เหมาะสมสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มประชาชนในตำบลคลองน้ำใส ทั้งหมด 12 หมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 5,798 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำใส, 2566) โดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงจากตารางทอโรยามาเน่ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 375 คน (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นแต่อาศัยสัดส่วนของจำนวนประชากรที่สามารถจำแนกกลุ่มตัวอย่างได้ โดยใช้การเก็บข้อมูลแบบโควตา (Quota Sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน (Researcher Thailand, 2021)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ เกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ตามวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และที่อยู่หมู่บ้าน ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ และด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่า และตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ ด้านการเสนอความคิด การวางแผน และการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ ด้านการรับหรือแบ่งปันผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตอนที่ 4 การศึกษาสภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ประยุกต์สร้างเครื่องมือจากองค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ตามวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว สำหรับการพัฒนาแบบสอบถามจากงานวิจัยของ วรพงศ์ ผูกภู และคณะ (2564) สำหรับแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มาจากแนวคิดของสอดคล้องสัมพันธ์กับบทฤษฎี 5A (Dickman, S., 1996) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามให้

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาครอนบราค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, L. J., 1990) ของแบบสอบถาม พบว่า ระดับคะแนนอยู่ที่ 0.97 ซึ่งมากกว่า 0.50 ดังนั้น แบบสอบถามฉบับนี้มีความน่าเชื่อถือเพียงพอสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำบลคลองน้ำใส จำนวน 25 คน ประกอบด้วย 1) บุคลากรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน 2) ผู้ประกอบการธุรกิจท้องถิ่น และ 3) ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 คน และผู้นำชุมชน 5 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มประชาชนในตำบลคลองน้ำใสทั้งหมด 12 หมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 5,798 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำใส, 2566) โดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงจากตารางหาโรยามาเน่ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 375 คน (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้เทคนิคการสุ่ม ตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น แต่อาศัย สัดส่วนของจำนวนประชากรที่สามารถจำแนกกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษารายละเอียดสภาพบริบทของตำบลคลองน้ำใสและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมภายในชุมชน วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นำมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทชุมชนตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น	3.72	0.72	มาก
2. ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน	3.52	0.79	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วม	3.31	0.81	ปานกลาง
4. ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้	3.77	0.71	มาก

องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5. ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการ สร้างคุณค่า	3.67	0.73	มาก
รวม	3.60	0.56	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วทั้งหมด 5 ด้าน พบว่า ในภาพรวมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.60) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.56) ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.77) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.71) รองลงมาเป็น 2) ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.72) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.72), ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.67) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.73) และ ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.52) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.79) ตามลำดับ สำหรับในภาพรวมระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.31) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.81)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเสนอความคิด การวางแผน และการตัดสินใจ	3.16	0.82	ปานกลาง
2. ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ	3.60	0.70	มาก
3. ด้านการรับหรือแบ่งปันผลประโยชน์	3.88	0.89	มาก
4. ด้านการติดตามและประเมินผล	3.59	0.79	มาก
รวม	3.56	0.54	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ทั้งหมด 4 ด้าน พบว่า ในภาพรวมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.56) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.54) ประกอบด้วย 1) ด้านการรับหรือแบ่งปันผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.88) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.89) รองลงมาเป็น ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.60) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.70) และ ด้านการติดตามและ

ประเมินผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.59) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.79) ตามลำดับ สำหรับในภาพรวมระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการเสนอความคิด การวางแผน และการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.16) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.82)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาสภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนตำบลคลองน้ำใส จำนวน 25 ราย พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจและด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 100 มีมุมมองที่สอดคล้องกันในประเด็นโดดเด่นทางวัฒนธรรมของชุมชนตำบลคลองน้ำใส สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ปราสาทเขาน้อยสีชมพู ประเพณีแห่ห่อปราสาทผึ้ง งานบุญข้าวประดับดิน และภูมิปัญญาจากกลุ่มทอผ้าบ้านคลองน้ำใส ผ้าขาวม้าทอมือด้วยกี่กระตุก ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ระดับ 4 ดาว ขึ้นชื่อของชุมชนเป็นผลผลิตที่ได้รับความสนใจจากผู้บริโภคภายนอกพื้นที่ชุมชนอย่างกว้างขวาง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการเดินทางเข้าถึงร้อยละ 85 แม้มีจุดเด่นของโบราณสถานปราสาทเขาน้อยสีชมพู ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสระแก้วในพื้นที่ แต่สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อนำมาเป็นจุดท่องเที่ยวของชุมชนพบว่ามีน้อยมาก จึงทำให้ชุมชนต้องทำการเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ อาทิตั้งเช่น ตลาดโรงเกลือในอำเภออรัญประเทศ ปราสาทโบราณเมืองไผ่ เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาที่พบจากการสัญจรของรถโดยสารสาธารณะซึ่งไม่ผ่านตำบลคลองน้ำใส ต้องเดินทางโดยรถส่วนบุคคลหรือรถรับจ้างเหมาเท่านั้น สำหรับด้านการบริการที่พัก พบว่า ไม่มีในพื้นที่ตำบลคลองน้ำใส

นอกจากนี้ มีผลิตภัณฑ์แปรรูปเกี่ยวกับผ้าอีกหลายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาร่วมกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งมหาวิทยาลัย (U2T: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี) ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ระดับ 4 ดาว ส่งจำหน่ายทั้งภายในจังหวัดและนอกจังหวัดสระแก้ว ผ่านช่องทางการขายแบบออนไลน์ มีอาหารพื้นเมืองท้องถิ่นของชาวไทญ้อ ได้แก่ เนียนมะเขือ (ซูบมะเขือ) ขนมนเนบ (ขนมข้าวโพด) และสำหรับปัจจัยสำคัญที่เพิ่มความน่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อันถือเป็นจุดแข็งของตำบลคลองน้ำใส นั้น มีโบราณสถานสำคัญ ได้แก่ ปราสาทเขาน้อยสีชมพู ตั้งอยู่บริเวณวัดเขาน้อย มีจุดชมวิวที่สวยงาม และทุกวันอาทิตย์สามารถท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตตลาดนัดขายแดนของตำบลคลองน้ำใสที่ขายสินค้าพื้นเมือง อาหารท้องถิ่น อันแสดงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นำมาสู่การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ตามวัตถุประสงค์ข้อที่สอง คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการออกแบบแผนทางท่องเที่ยวตำบลคลองน้ำใส (ดังแผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2 แผนที่ท่องเที่ยวชุมชนคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2567)

เมื่อพัฒนาเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากกิจกรรมภายในชุมชน พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรของชุมชน ได้แก่ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ปราสาทเขาน้อยสี่ชมพู ซึ่งลักษณะของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนชุมชนตำบลคลองน้ำใส เป็นกลุ่มขนาดเล็ก ตั้งแต่ 2 ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 10 คน เนื่องจากตำบลคลองน้ำใสมีศักยภาพด้านที่พักน้อยมาก ไม่มีที่พักภายในชุมชน ทำให้ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือรองรับการพักค้างแรมของนักท่องเที่ยวได้ แต่สามารถพักได้ที่อำเภออรัญประเทศ ห่างจากตำบลคลองน้ำใส ประมาณ 11 กิโลเมตร นอกจากนี้ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ต่าง ๆ ภายในชุมชนค่อนข้างลำบาก เนื่องจากไม่มีรถโดยสารสาธารณะให้บริการภายในชุมชนจึงทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาโดยรถยนต์/รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล เพื่อความเหมาะสมและคล่องตัวมากกว่า หรือสนใจท่องเที่ยวเดินทางจากกรุงเทพมหานครโดยรถไฟ และให้กลุ่มชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านคลองน้ำใสมารับโดยใช้ยานพาหนะ คือจักรยานยนต์สามล้อพ่วงข้างมีหลังคาเพื่อท่องเที่ยวตามโปรแกรมท่องเที่ยว (ดังแผนภาพที่ 3)

วันแรก

จุดนัดพบ (กรุงเทพ) – ด้านพระมณเฑียรบ้านคลองลึก –
ปราสาทเขาน้อยสิชมพู่ – หอวัฒนธรรมไทญ้อ – วัดกุดหิน –
วัดเกิดน้ำใส – ลาวีลาบูกิกโฮเก

05:00 น.	พบกับที่จุดนัดพบ
05:55 น.	ออกเดินทางจากสถานีรถไฟสาย 275 กรุงเทพฯ มุ่งสู่อำเภออรัญประเทศจังหวัดสระแก้ว
11:10 น.	ถึง “ด้านพระมณเฑียรบ้านคลองลึก” อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
11:20 น.	ออกเดินทางสู่ตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
12:00 น.	รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน
13:00 น.	เช็คอินที่ศูนย์ “ปราสาทเขาน้อยสิชมพู่” สัญลักษณ์ประจำจังหวัดสระแก้ว สันนิษฐานว่าปราสาทนี้สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 12 และมีการบูรณะปฏิสังขรณ์ในพุทธศตวรรษที่ 15 และคงความสำคัญจนถึงพุทธศตวรรษที่ 16 เชื่อกันว่าเป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดู ตัวปราสาทเป็นโบราณสถานไม่ก่ออิฐสอปูน ประกอบด้วยปราสาทก่อด้วยอิฐ 3 หลังคือ ปราสาททิศเหนือ ปราสาทองค์กลาง และวิหารทิศใต้ (ถ้าเดินขึ้นไปมาอดด้านหลังวัดเขาน้อย ใช้เวลาประมาณ 45 นาที เพราะจากจุดนี้ขึ้นบันไดประมาณ 130 ขั้น)
14:00 น.	เดินทางสู่ “ศูนย์การเรียนรู้การทอผ้ากลุ่มสตรีไทญ้อคลองน้ำใส” พร้อมซื้อแป้งหม้อมือของฝาก OTOP 5 ดาว มีทั้งเสื้อและกระเป๋าสลัด (ลดราคาผ้าขาวม้า ผ้าลายข่อย ผ้ามัดย้อมสีตามธรรมชาติ)
15:00 น.	เรียนรู้วิถีชีวิตไทญ้อ ณ “หอวัฒนธรรมไทญ้อ” ลักษณะเป็นอาคารสองชั้น โดยชั้นที่ 1 เป็นที่จัดแสดงพวกข้าวของเครื่องใช้ในยุคสมัยโบราณที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน เช่น ค้อน ทั่ง ไล่ข้าว เครื่องครัว ผ้าทอมือ และประเพณีบุญเดือน 11 (บุญปราสาทหอผิง) ส่วนชั้นที่ 2 เป็นหอเกียรติยศ มีรูปบุคคลสำคัญของชุมชนจัดแสดงไว้ (ใช้เวลาประมาณ 30 นาที)
15:30 น.	เดินทางต่อสู่ “วัดกุดหิน” วัดนี้มีเสาหินแกะสลักฐานศาลา และใบเสมาเก่าแก่ ที่ขุดขึ้นพบที่ฝังตรงข้ามของวัด และยังมียอดกูโบราณที่ขุดค้นพบด้วย เช่น แก่นมดยา พระโกเขยคุรุ กระดังง์/กิ่งสดาล เป็นต้น
16:00 น.	จากนั้นเดินทางต่อมาถึง “วัดเกิดน้ำใส” สักการะสิ่งประดิษฐ์ไม้เท้ามียอดของหลวงพ่อดวงพระราชธรรมภาณี (สุนาถ ดิถขวีโร) เจ้าคณะจังหวัดสระแก้ว และอดีตเจ้าอาวาส มีพระบรมราชูปถัมภ์ สักการะพระพุทธรูป 108 องค์ วัดมีขนาดใหญ่เป็นวัดประจำตำบลคลองน้ำใส ภายในบริเวณวัดบรรพชากรรมกรรับมามาก
16:30 น.	เดินทางเข้าสู่ที่พัก “ลาวีลา บูกิก โฮเก” ที่พักสุดชิคสไตล์ลอฟท์ หรือเทียบเท่า

วันที่สอง

ลาวีลาบูกิกโฮเก – ตลาดโรงเกลือ – กรุงเทพฯ

08:00 น	รับประทานอาหารเช้า
09:00 น	ออกเดินทางสู่ “ตลาดโรงเกลือ” ตลาดชายแดนบ้านคลองลึก ตั้งอยู่ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ใกล้กับด่านตรวจคนเข้าเมืองอรัญประเทศ-บ่อเปต จังหวัดบึงเตียมเยนเจียของประเทศกัมพูชา นับว่าที่นี่เป็นตลาดการค้าชายแดนภาคตะวันออกที่มีขนาดใหญ่ที่สุด เพราะเป็นแหล่งซื้อแป้ง ผ้าปลีกล้วย รวนถึง สินค้ามือสอง ที่โด่งดังอย่างมาก ส่วนใหญ่จะมาจากสินค้าแบรนด์เนม ราคาถูก คุณภาพดี ที่มาจากทั่วทุกมุมโลกนี้เอง ในปัจจุบันตลาดโรงเกลือมีการปรับปรุงในด้านต่างๆ เพิ่มความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงยังมีศูนย์การค้าในร่ม อย่าง ไกลเด็น เทด ฟลาซ่า หรือตลาดนิตรภาพชายแดน ที่ขายสินค้ามากมาย จัดเรียงอย่างเป็นระเบียบ และมีหลังคาไว้คอยกันแดดกันฝน
12:30 น.	รับประทานอาหารเที่ยงตามร้านชื่อดังของอรัญประเทศ
14:00 น.	เดินทางออกจากอำเภออรัญประเทศ ด้วยรถไฟขบวน 276 มุ่งหน้าสู่กรุงเทพฯ (ถึงประมาณ 19:40 น.)

หมายเหตุ : สามารถเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจของท่าน

แผนภาพที่ 3 โปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ชุมชนคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2567)

สำหรับแผนภาพที่ 3 เป็นการเขียนรูปแบบโปรแกรมท่องเที่ยว โดยการสำรวจจากเส้นทางท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นหลัก โดยเริ่มต้นเส้นทางท่องเที่ยวจาก 1) ปราสาทเขาน้อยสิชมพู่ ตั้งอยู่ภายในวัดเขาน้อย เป็นโบราณสถานสำคัญสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสระแก้ว และสามารถชมวิวชายแดนไทย-กัมพูชา จากนั้นจึงเดินทางต่อไปยังจุดที่ 2) ศูนย์การเรียนรู้ทอผ้ากลุ่มสตรีไทญ้อคลองน้ำใส พร้อมซื้อสินค้าที่ระลึกของฝาก ได้แก่ ผ้าทอมือ ที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 4 ดาว 3) หอวัฒนธรรมไทญ้อ เรียนรู้วิถีชีวิตไทญ้อ ที่จัดแสดงเครื่องมืออุปกรณ์ประกอบอาชีพ และชมนิทรรศการประเพณีบุญเดือน 11 (บุญปราสาทหอผิง) 4) วัดกุดหิน มีวัดอุโบราณสำคัญ ได้แก่ เสาหินแกะสลัก ฐานศาลา และใบเสมาเก่าแก่ 5) วัดเกิดน้ำใส สักการะสิ่งประดิษฐ์ของหลวงพ่อดวงพระราชธรรมภาณี (สุนาถ ดิถขวีโร) เจ้าคณะจังหวัดสระแก้ว สำหรับที่พักให้นักท่องเที่ยวเข้าพักแรม

ในอำเภออรัญประเทศ และ 6) ตลาดโรงเกลือ ที่เป็นตลาดการค้าชายแดนภาคตะวันออกที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ตลาดชายแดนบ้านคลองลึก ตั้งอยู่ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ใกล้กับด่านตรวจคนเข้าเมือง อรัญประเทศ-ปอยเปต จังหวัดบันเตียเมียนเจย ของประเทศกัมพูชา

สรุปและอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว สามารถออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรม ด้านสิ่งดึงดูดใจในทางการท่องเที่ยว (Attraction) ที่สำคัญประกอบด้วย โบราณสถานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ได้แก่ ปราสาทเขาน้อยสีชมพู ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) มีประเพณีสำคัญแสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่มีความเป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ ได้แก่ ประเพณีบุญปราสาทห่อผึ้งเดือน 11 ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ที่สำคัญของท้องถิ่น มีนิทรรศการนำเสนอเรื่องราวขนบธรรมเนียมประเพณี จัดแสดงไว้ที่หอวัฒนธรรมไทลื้อ นอกจากนี้ชุมชนตำบลคลองน้ำใดยังมีการแสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการรวมกลุ่มสตรีผ้าทอมือตั้งอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับผ้าทอมือ และได้รับเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนและหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ระดับ 4 ดาว ถือเป็นจุดแข็งของชุมชนตำบลคลองน้ำใสด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) และด้านการเดินทางเข้าถึง (Accessibility) แม้มีจุดเด่น คือ โบราณสถานปราสาทเขาน้อยสีชมพู ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสระแก้วนั้น แต่สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชนมีน้อยมาก จึงทำให้ชุมชนต้องทำการเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ นอกจากนี้ปัญหาที่พบจากการสัญจรของรถโดยสารสาธารณะซึ่งไม่ผ่านตำบลคลองน้ำใส ต้องเดินทางโดยรถส่วนบุคคลหรือรถรับจ้างเหมาเท่านั้น และด้านการบริการที่พัก (Accommodation) ไม่มีในพื้นที่ตำบลคลองน้ำใส สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุลชลี พวงเพชร และชวลิต ศุภศักดิ์อำรง (2565) เรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า จุดเด่นชาวไทยพวนถนนใหญ่มีเอกลักษณ์ในการดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม มีภาษาพูดของตนเอง ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ไว้เคารพบูชา คือ วัดศาลตา ศาลายาย มีประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของตนเอง

สำหรับผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ทั้งหมด 5 ด้าน พบว่า ในภาพรวมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.60) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.56) ประกอบด้วย ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.77) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.71) รองลงมาเป็น ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.72) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.72), ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.67) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.73) และ ด้านการบริหารจัดการที่

ยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.52$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.79) ตามลำดับ สำหรับในภาพรวมระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.31$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.81) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาติ รักเกื้อ (2560) เรื่องแนวทางพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีระดับมากที่สุดคือ ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว โดยการจัดกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยพระพุทธศาสนาให้หลากหลายเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

นอกจากนี้ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย การมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ทั้งหมด 4 ด้าน พบว่า ในภาพรวมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.56$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.54) ประกอบด้วย ด้านการรับหรือแบ่งปันผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.88$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.89) รองลงมาเป็น ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.60$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.70) และ ด้านการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.59$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.79) ตามลำดับ สำหรับในภาพรวมระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการเสนอความคิด การวางแผน และการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.16$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.82) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งนภา อินภูวา และนันทวรรณ นวลักษณ์ (2562) เรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1.1 หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ควรมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตำบลคลองน้ำใสให้เป็นที่รู้จัก และดึงดูดให้นักท่องเที่ยว และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีคุณภาพและเข้ารับการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากกรมการท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การนำเสนอขายสู่ตลาดภายนอก และเพื่อเชื่อมโยงกับการแหล่งท่องเที่ยวอื่นของจังหวัดสระแก้วต่อไป

1.2 ชุมชน ควรมีการอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมไทยของชุมชนอันเป็นอัตลักษณ์ให้คงอยู่ต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น และสร้างการรับรู้ให้กับบุคคลภายนอกชุมชนในวงกว้างมากยิ่งขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรมให้มีความโดดเด่นและส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น การแห่ห่อปราสาทผึ้ง การทอดผ้าทอดมือของกลุ่มสตรี เป็นต้น

1.3 หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวในด้านความสามารถในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก และที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น เช่น ห้องน้ำสาธารณะ ศูนย์ให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว หรือสนับสนุนให้เกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลคลองน้ำใส

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้ผลการศึกษาและพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วมีความครอบคลุมและมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น ควรมีศึกษากลยุทธ์และการบริหารจัดการโดยการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลคลองน้ำใสต่อไปและให้เกิดผลลัพธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2566). แหล่งท่องเที่ยวปราสาทเขาน้อยสิชมพู่. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <http://www.m-culture.in.th/album/185407/แหล่งท่องเที่ยวปราสาทเขาน้อยสิชมพู่>.
- กุลชลี พวงเพชร และชวลิต ศุภศักดิ์ธารง. (2565). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี. วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 41(6), 49-65.
- ชัย แซ่มซ้อย และคณะ. (2564). แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิชาการ วิจัย และนวัตกรรม มสธ. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 1(2), 49-60.
- ธนาคารทหารไทยธนชาต จำกัด (มหาชน). (2566). ttb analytics คาดรายได้การท่องเที่ยวไทยปี 2566 เพิ่มขึ้น 1 ล้านล้านบาทจากปีก่อน. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2566. <https://www.ttbbank.com/th/detail/travel-thailand-2566>.
- รุ่งนภา อินทวาท และนันทวรรณ นวลลักษณ์. (2562). บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม. วารสารวารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 22(2), 73-83.
- วรพงศ์ ผูกภู และคณะ. (2564). หลักการและองค์ประกอบ-ในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2567 จาก <https://www.randdcreation.com/content/6829/>.

- องค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำใส.(2566). **จำนวนประชากรในเขตตำบลคลองน้ำใส**. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2567 จาก <https://klongnumsai.go.th/public/list/data/index/menu/1168>.
- สุชาดา รักเกื้อ. (2560). **แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร**. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 (869-880). สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสระแก้ว. (2563). **ปราสาทเขาน้อยสี่ชมพู**. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <https://sakaeo.prd.go.th/th/content/category/detail/id/391/iid/4400>.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว. (2564). **ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านคลองน้ำใส อำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว**. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2566. จาก <https://sakaeo.cdd.go.th/service/ชุมชนท่องเที่ยว-otop-นวัตวิ-9>.
- Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of psychological testing (5th ed.)**. New York: Harper Collins Publishers. (pp.202-204)
- Dickman, S. (1996). **Tourism: An Introductory Text**. Sydney: Hodder Education.
- Researcher Thailand. (2021). **การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ได้อาศัย ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-probability sampling)**. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2567 <https://researcherthailand.co.th/เทคนิคในการสุ่มตัวอย่าง>.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis. (3rd Ed)**. New York: Harper and Row Publications.

